

ACC. N:R M. 14083:1-5.

Landskap: *Halland* Upptecknare: *Gunnilla Månsson, Lund*
Härad: *Tönnersjö* Berättare: *Isak Bengtsson*
Socken: *Breared* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1873* i *Röskubs, Breareds sn.*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden, julen, m. m. LUF 73.
s. 1-5.

ACC. N:R M. 14083: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vår släkt har haft denna gården i 300 år, och här finns många gamla saker. På vinden står ett brännvinskar från 1717, och en ekkista från 1851. Dalaklockan är från 1867. Huvudlängan är väl 100 år gammal. Vi har samlat alla bo-uppteckningar från år 1791.

1868 var här lag^a/skifte.

Hela skogsnejden var ett byalag med gemensamt mullbete, men inte gemensam skog. Stämman hölls vartannat år. Då skickade byamannen sin dräng med bud. Gillet hölls på en viss gård. Byamannen kunde också kalla till snöplogning.

På 70-talet kom de första små plogarna. De var av trä med vändskiva, och de gjordes på gården. Omkring 1900 gjorde smeden plogar av järn.

Jag har själv tröskat med slaga. För 50 år sedan fick vi ett stiftsverk, som drogs av fyra karlar. Senare tog man oxar att dra. Nu kör jag det med häst.

Omkring 1910 bildades ångtröskföreningen.

Vi odlade mest havre och korn, litet råg och potatis. Men ganska mycket kål. Efter 1900 odlade vi mera fodervärter. På 20-talet kom klöver- och timotejodlingen riktigt igång. Vid den tiden odlade de upp mycket skogsmark.

Till varje ställe hörde en skvalpa. För 80 år sedan började de med tull- och hjulkvarnar. I Fröböke fanns en sådan, och i Lidhult en fin valskvarn. Dessutom hade man en handkvarn att mala malt i. Då bryggde man drick själv, femton kannor till höst och till jul. x)

Till bröllop och begravning hade man förning med. Det var vetekrans,

ACC. N:R M. 14083:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kringlor och småkakor som låg i en korg eller på en bricka. Ovanpå låg en rutig duk, vävd i rosengång. I grötbyttan hade man varm gröt och ägg.

Bröllop firades i tre dagar, den första i brudens och de sista i brudgummens hem. När man skulle fria hade man böneman med sig. Flickan fick silver, ett armband eller kanske oftast en kedja.

En fattig stackare fick åka till kyrkan när han var död, men ett fint lik bars hela vägen. Här har jag en likhandduk, vit med blå bårder i munkabälte.

Skolan gick runt i byn, två eller tre dagar på vart ställe. Man gick bara en vecka, lärde sig att läsa men ej att skriva. För 80 år sedan kunde ingen skriva sitt namn. Räkna fick man själv lära sig. Flickorna lärde vävning i hemmet.

När jag var pojk fanns det handel i Fridhem och i Sundsholm, där Isak Jakobsson hade affär,. Bengt i Mahult hade timmerhandel, men den upphörde när järnvägen kom. Då hade August Bengtsson affär i Simlångsdalen.

I Mahult var det marknad vår och efterhöst. Där såldes djur, slöjdalster och karameller.

För länge sedan, innan de hade vagnar eller vägar att köra på, red de till Halmstad för att handla. Salt måste alla ha. På farfars tid hade de vagnar helt av trä och körde var 14:e dag. Sedan kom det tyska smeder hit och lärde oss göra bättre vagnar.

Husförhören slutade för c:a 20 år sedan. Förr gick alla vart år till förhör i skolorna, och dessförinnan gick det på tur hos bönderna att hålla lokal.

ACC. N:R M. 14083:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bibeln, psalmboken och postillor var den vanliga läsningen. Jag minns Fjällstedts förklaringar till Nya Testamentet och Mose lambsens visa.

x)

I 'vadmalstiderna' hade de 10-15 får på varje ställe. Då vävdes 50 alnar vadmal till jul. En del såldes till Halmstad; det skulle bli kläder till krigsfolket. För 80 år sedan fanns här ännu varg.

Annars hade man oxar, kor och hästar. Här körde de med oxar till för en 10 - 12 år sen.

I denna bygden sysslade de mycket med slöjd. De gjorde ek- och boktunnor och smådrittlar. Fruntimren vävde och spunno. De kommo samman till bryde- och ystegille. Vadmalen köpte boråsare upp. Korgmakare var här som gick bland bönderna och sålde rivor och alla slags korgarbeten. Här var många möbelsnickare, men de hade lantbruk vid sidan. Danmark köpte bokestaver, 3-4 tums till tunnor. Vi fick 40 kronor lasset. - Vävningen slutade för c:a 20 år sedan. Rivor göres fortfarande och säljes genom affärerna.

Förr hade vi öppen fyr i stugan. Får murade igen den och satte en uteliggare i stället, men den togs bort i slutet på 1800-talet.

I äldre tider gick man till kyrkan också för att få höra nyheter när kungörelserna lästes upp. Inte förrän järnvägen kom 1889 fick vi tidning, först Halland, senare Hallandsposten. Det var många om en tidning.

När vi gick till kyrkan hade vi med en lommefflaska, töserna med honungsvin och pågarna med brännvin. När predikan blev lång tog man sig en liden

ACC. N:R M. 14083:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Till alla kalas enade man eller granade på golvet. Löv sattes i spisen.

Julhalmen, det var långhalm av råg. Den låg på golvet över hela julen.

Var och en fick sitt julaljus och sin julahög. Den bestod av ett grovbröd och två kakor - en flicka eller gosse och en häst. Siktebröd visste man inte vad det var. Mitt på bordet stod sjömansfatet, ett träfat med kokt kött och fläsk och grisahuvudet. Där var så det räckte ända till Knut.

Till jul tog man också fram hängkläden och bonader med hästar och karlar och Bröllopet i Kana. Vi har sålt en bonad till Nordiska museet.